

Den 4 februari 2009 gick organisationen American Association for Public Opinion Research (AAPOR) ut med ett pressmeddelande där man offentligt kritiserade Gilbert Burnham, John Hopkins Bloomberg School of Public Health, för att ha brutit mot AAPOR:s etiska kod.

Statistik och et

– OM ANVÄNDNINGEN AV EN ETISK KOD

Det är ingenting som AAPOR gör slentrianmässigt; senast det hände var 12 år tidigare, och beslutet att kritisera Burnham föregicks av åtta månaders utredning. Vad var det då som låg bakom beslutet?

Redan 2004 publicerade Burnham och en grupp kollegor en studie i the Lancet. Syftet med studien var bland annat att skatta antalet civila döda i Irak ett och ett halvt år efter den allierade invasionen av landet i mars 2003. Enligt studien hade dödsrisken bland civila ökat efter invasionen, och framför allt risken att dö en våldsam död. Det var speciellt skattningen av antalet döda som väckte uppmärksamhet. 98 000 dödsfall skulle enligt studien vara orsakade av invasionen. Skattningen var behäftad med stor osäkerhet; det rapporterade konfidensintervallet var (8 000;194 000). Uppmärksamheten i media var intensiv och studien fick en hel del kritik som bland annat rörde mätmetoden. Det hävdades också att man inte räknat korrekt och att konfidensintervallet i själva verket täcker noll. Men man fick även erkännande för att man lyckats genomföra undersökningen i ett krigshärjat land och för att man bidragit till att belysa krigets tragiska konsekvenser. USA tar inte fram officiella

siffror över antalet civila döda i Irak, men det finns andra rapporterade siffror som dokumenterats på till exempel sjukhus, bårhus och genom projektet Iraq Body Count. Dessa siffror var betydligt lägre än skattningen i the Lancet och insamlade med helt andra metoder.

I oktober 2006 publicerade Burnham och hans kollegor en ny artikel i the Lancet. Ytterligare en studie hade då genomförts, på ungefär samma sätt som tidigare och i lite större omfattning. 50 kluster fördelades proportionellt mot befolkningen över 18 strata motsvarande de 18 provinserna i Irak. Inom varje provins gjordes ett urval av administrativa områden proportionellt mot befolkningsstorleken. En startpunkt valdes slumpmässigt i varje område genom att först välja en huvudgata och därefter en gata med bostadshus som korsade huvudgatan. Därefter valdes ett hushåll som tillsammans med de 39 närmaste hushållen utgjorde ett kluster. Data om födsel och dödsfall (inklusive dödsorsak) sedan januari 2002 samlades in genom besöks-

intervjuer.

I den tidigare studien från 2004 valdes startpunkterna ut genom att slumpa fram koordinater och GPS användes för att lokalisera det första

hushållet i ett kluster. Det fanns ett viktigt skäl till att metoden ändrades; att visa sig med en GPS i Irak var förenat med livsfara eftersom den kunde misstas för en fjärrutlösare eller tolkas som att intervjuaren bedrev spaningsarbete inför ett luftanfall.

I Burnhams studie från 2006 blev skattningen av antalet

dödsfall orsakade av invasionen cirka 655 000 och konfidensintervallet ungefär (393 000; 794 000). Precis som i den tidigare studien var skattningen väldigt mycket högre än de dödsfallssiffror som rapporterades av andra källor, även med hänsyn tagen till den stora osäkerheten. Uppmärksamheten i media och mer eller mindre politiskt färgad kritik från olika håll lät inte vänta på sig, till exempel dömde föga förvånande den dåvarande presidenten George Bush ut studien vid en presskonferens.

Det var speciellt skattningen av antalet döda som väckte uppmärksamhet. 98 000 dödsfall skulle enligt studien vara orsakade av invasionen.

ik

Det har även gjorts vetenskapliga granskningar av artiklarna. David Marker gjorde en grundlig genomgång av studien från 2006. Den publicerades i *Public Opinion Quarterly* 2008, vol. 72, nr 2, pp. 345–363. Artikeln finns fritt tillgänglig på AAPOR:s webbplats. Marker diskuterar metodologiska problem med studien som kan leda till både över- och underskattningar av antalet döda och som indikerar att osäkerheten i skattningarna egentligen är ännu större. Utbildning och kvalitetskontroll av intervjuare, hur man borde ha tagit hänsyn till migration inom och ut ur landet (centralt i ett krigshärjat land), täckningsproblem, hur man hade kunnat minska slumpfelet genom valet av design och att man inte tagit hänsyn till att urvalssannolikheterna varierar är några exempel på vad Marker tar upp.

AAPOR valde att granska studien på begäran av en medlem, enligt en fastställd procedur för hur föregivna brott mot den etiska koden ska behandlas. Man tillsatte en grupp som skulle granska studien och som bland annat begärde information från Burnham, till exempel en kopia av frågeformuläret och en detaljerad beskrivning

av hur urvalet gått till. Det gruppen begärde att få veta var endast sådan information som en forskare enligt AAPOR:s etiska regler ska dela med sig av. Burnham svarade att man använt standardmetoder och att all nödvändig information fanns i artikeln. Någon annan information fick inte gruppen, och som det verkar inte heller någon närmare förklaring av varför. AAPOR valde då att kritisera Burnham för att ha brutit mot den etiska koden genom att vägra lämna ifrån sig den begärda informationen. AAPOR:s kritik fick stor uppmärksamhet i amerikansk media, trots att kritiken inte rörde resultaten i studien utan endast Burnhams agerande.

Efter AAPOR:s kritiska uttalande förekom en hel del diskussioner bland medlemmarna kring principiella frågor. Varför la man så mycket tid på just det här fallet när det finns åtskilliga dåliga undersökningar att fördöma där ute? En förklaring till det är förstås att frågan är politiskt känslig och att studien därför blev intensivt debatterad. Och sist men inte minst: Burnham är

inte medlem i AAPOR och har aldrig förbundit sig att följa AAPOR:s etiska kod. Är det då ett korrekt förfarande att offentligt kritisera honom för brott mot densamma?

INGEGERD JANSSON

American Association for Public Opinion Research

■ AAPOR är en organisation för alla som har intresse av samhällsundersökningar. Den grundades 1947.

Medlemmarna kommer bland annat från universitet och forskningsinstitut, myndigheter, privata företag och ideella organisationer. Läs mer om AAPOR på www.aapor.org